

MARQ WIJNGAARDEN
FLIP SCHÜLLER
PROF. LIESBETH ZEGVELD
MARIEKE VAN EIK
WIL EIKELBOOM
DR. CHANNA SAMKALDEN
TAMARA BURUMA
BONDINE KLOOSTRA
MICHIEL PESTMAN
BRECHTJE VOSSENBERG
EVA BEZEM
EMIEL JURJENS
DR. LISA-MARIE KOMP
BARBARA VAN STRAATEN
TOM DE BOER
DR. KRIT ZEEGERS
FREDERIEKE DÖLLE
ELLES TEN VERGERT
ISA VAN KRIMPEN
DORA BROUWER
THOMAS VAN DER SOMMEN
LARAB MOHAMMAD
SHRUTI TOELSIE

Tweede Kamer der Staten Generaal
Griffie van de vaste commissie voor
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Per e-mail: cie.LNV@tweedekamer.nl

Amsterdam, 4 april 2024
Onze ref. 100933/BK/bk
E-mail: info@prakkendoliveira.nl

ADVISEURS
PROF. HANS ULRICH JESSURUN D'OLIVEIRA
PROF. TIES PRAKKEN

Rondetafelgesprek wolf 4 april 2024

POSITION PAPER MR B.N. KLOOSTRA

Strikte bescherming van de wolf

1. De wolf is strikt beschermd onder het Biodiversiteitsverdrag van Bern¹ dat door zowel Nederland als door de Europese Unie is geratificeerd. Die strikte bescherming is op Europees niveau geïmplementeerd in de Habitatrichtlijn² en in Nederland in de Omgevingswet.
2. Die strikte bescherming houdt in dat het verboden is wolven te doden, vangen of verstoren. Alleen in juridisch heel strikt omliggende gevallen kan daarop een uitzondering worden toegestaan. Noodzaak en het ontbreken van alternatieven moeten dan worden aangetoond. De bewijslast berust bij het bevoegde gezag³.
3. Die strikte bescherming betekent ook dat het leefgebied van wolven beschermd is, waaronder hun rust- en opgroeiplaatsen⁴. Nederland moet zich voor die bescherming actief inzetten en maatregelen nemen om de een gunstige staat van instandhouding te bereiken. De staat van de wolf is nog steeds niet gunstig, in Nederland en in grote delen van Europa⁵.

¹ Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefomgeving (Bern, 19 september 1979, Trb. 1979, 175)

² Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna

³ Een groot aantal alternatieve oplossingen is bijvoorbeeld ter bescherming van vee voorhanden, zie o.a. BIJ12 'Faunaschade Preventiekit', aangehaald in CBB 6 juni 2023, ECLI:NL:CBB:2023:285, zie ook de in Frankrijk door de overheid gefinancierde maatregelen in PAC 2023-2027 (bergers, chiens, clôture), zie <https://agriculture.gouv.fr/une-aide-pour-se-proteger-contre-la-predation-du-loup-et-de-lours>

⁴ Hof van justitie EU, 28 oktober 2021, ECLI:EU:C:2021:881

⁵ Beantwoording Kamervragen door de minister van LNV: "De gunstige staat van instandhouding van de wolf verschilt per land. In sommige landen verkeert de wolf in een gunstige staat van instandhouding. In andere

4. De strikte bescherming van de wolf houdt daarnaast in dat voor deze soort de meest geschikte gebieden als Natura 2000-gebieden moeten worden aangewezen. In Nederland zijn nog geen Natura 2000-gebieden voor de wolf aangewezen, Italië, Frankrijk, Spanje en Duitsland tellen al vele Natura 2000-gebieden voor de wolf⁶. In Europa zijn inmiddels 1028 gebieden aangewezen door andere lidstaten.

Bescherming van de wolf in Nederland schiet te kort

5. Er is geen soortenbeschermingsplan vastgesteld voor de wolf, zodat onduidelijk is welke maatregelen worden genomen om de soort in een gunstige staat van instandhouding te brengen.
6. Nederland heeft nog geen Natura 2000-gebieden voor de wolf aangewezen, hoewel aan de ecologische criteria die leiden tot de verplichting om gebieden aan te wijzen, wordt voldaan. De minister voor Natuur en Stikstof voert aan dat voor de wolf een 'wachttijd' van tien jaren zou gelden voor aanwijzing van gebieden⁷, maar heeft dat niet ecologisch onderbouwd.
7. De wolf is een territoriaal dier en verlaat zijn territorium niet als hij eenmaal geïnstalleerd is. Dit geldt niet alleen voor koppels en roedels, maar ook voor wolven die (nog) alleen leven. Ecologisch bezien is al sinds jaren sprake van permanente aanwezigheid van roedels onder andere op de Veluwe en de wolf heeft zich bovendien daar voortgeplant. Er wordt daarmee voldaan aan de criteria op grond waarvan Nederland verplicht is Natura 2000-gebieden voor de wolf aan te wijzen.
8. In en rond leefgebieden van de wolf vindt aanzienlijke verstoring plaats, bijvoorbeeld door jacht en beheer van hoefdieren en door recreatie. Zo wordt de Veluwe het gehele jaar door betreden door enorme aantallen jagers, delen van het jaar ook bij nacht, om jaarlijks circa 15.000 hoefdieren te schieten⁸. Het gaat om voedsel voor de wolf en om populaties die door de wolf kunnen worden gereguleerd. Betreding door mensen, het schieten, inzet van honden en achterlaten van afval van de jacht, kan het leefgebied van de wolf ernstig verstoren. Verstoring van jonge wolven treedt ook op door benadering door recreanten en mogelijk door het voeren van wolven, bijvoorbeeld door fotografen⁹.

Afzwakken bescherming van de wolf niet aan de orde

landen is dit (nog) niet het geval. De tot op heden in Nederland waargenomen wolven zijn afkomstig van de Pools-Duitse laaglandpopulatie. Deze populatie verkeert nog niet in een gunstige staat van instandhouding." (Aanhangsel Handelingen II, 2018-2019, nr. 1519, p. 2).

⁶ In de EU zijn volgens de laatste cijfers van de Europese Commissie 1028 Natura 2000-gebieden aangewezen voor de wolf, zie https://natura2000.eea.europa.eu/?views=Species_View

⁷ [https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-](https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-02/Definitief%20besluit%20aanwijzingsbesluit%20wolf%20Veluwe.pdf)

[02/Definitief%20besluit%20aanwijzingsbesluit%20wolf%20Veluwe.pdf](https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-02/Definitief%20besluit%20aanwijzingsbesluit%20wolf%20Veluwe.pdf)

⁸ NOS 8 juli 2021, 'Duizenden zwijnen en herten op de Veluwe worden afgeschoten', <https://nos.nl/artikel/2388542-duizenden-zwijnen-en-herten-op-de-veluwe-woorden-afgeschoten> Zie ook ontheffing afschot grote hoefdieren Gelderland van 24 september 2019, <https://www.faanabeheereenheid.nl/LinkClick.aspx?fileticket=gzjUhsXlfg%3d&portalid=10×tamp=1604500418432>

⁹ <https://nos.nl/artikel/2447438-natuurfotografen-omsingelen-wolf-op-de-veluwe-zoogdiervereniging-woedend>

9. Het afzwakken van de bescherming van de wolf is niet mogelijk zonder aanpassing van het hiervoor genoemde Verdrag van Bern, dat de wolf aanmerkt als strikt beschermde soort. In 2019 en in 2021 stelde Zwitserland nog voor om de bescherming van de wolf af te zwakken, maar dit voorstel werd verworpen, onder andere omdat de staat van de wolf in veel Europese landen niet gunstig is¹⁰. Daarbij moet bedacht worden dat tornen aan de bescherming van de wolf ook ruimte laat aan andere landen met wensenlijstjes, waaronder het afzwakken van bescherming van bijvoorbeeld de walvis. Vanuit het oog van natuurbescherming wordt daarmee een voor de natuur gevaarlijk pad ingeslagen.
10. Verder bepaalt artikel 19 van de Habitatrichtlijn dat Bijlage IV, de lijst van strikt beschermde soorten, slechts kan worden gewijzigd als de Europese lidstaten dat bij unanimité beslissen. Het lijkt er dus niet op dat op afzienbare termijn afbreuk zal worden gedaan aan de strikte beschermde status van de wolf.

Wat te doen? Enkele gedachten

11. Jonge wolven blijven tot circa 1,5-2 jaar in de roedel en blijven daarna bij de roedel of worden uit de roedel gejaagd en gaan op zoek naar eigen territorium. Het betreft een kwetsbare periode, waarin risico op predatie van onvoldoende beschermd vee door een jonge, nog zwervende wolf kan toenemen. Gevestigde wolven van de roedel voeden zich immers in beginsel alleen met wild. Het is zaak om alle middelen aan te wenden die nodig zijn voor afdoende bescherming van vee. Verder dient in Nederland gewerkt te worden aan acceptatie van een veranderde natuur. In Duitsland heeft men op dat gebied al veel stappen gezet en Nederland zou van die expertise gebruik moeten gaan maken¹¹.
12. Voor het voldoen aan de op Nederland rustende verplichtingen is het nodig dat een soortenbeschermingsplan wordt opgesteld, waarin onder andere aandacht wordt gegeven aan de bescherming van de wolf tegen verkeer, recreanten en jacht in leef-, rust- en opgroeigebied. Nederland dient daarnaast ook Natura 2000-gebieden voor de wolf aan te wijzen.
13. Daarbij zou ook kunnen worden gedacht aan tijdelijke sluiting van delen van de natuur, zodat jonge wolven ongestoord kunnen opgroeien en geen onnatuurlijk gedrag ontwikkelen, bijvoorbeeld door voedselconditionering. Verstoring is verboden, maar de maatregelen om verstoring voldoende tegen te gaan, ontbreken. Gedacht kan ook worden aan een verbod voor recreanten om in bepaalde gebieden voedsel mee te brengen en voor jagers om afval achter te laten. Verder is er in Nederland nog geen goed handhaafbaar voerverbod en geen duidelijke strafbaarstelling van het lokken van wolven met voer of het voeren van wolven. Een dergelijk verbod zou toevoegen aan bescherming van de wolf en het voorkomen van onnatuurlijk gedrag.

¹⁰ Zie <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0543>

¹¹ Zie bijvoorbeeld het onderzoek van Ilka Reinhardt, o.a. het rapport Reinhardt et al. 'How to deal with bold wolves', 2020, Bundesamt für Naturschutz (BfN).